

УДК 373.064.1

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.300081>

Тетяна Пантюк, доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
Олег Кекош, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри соціальної педагогіки та корекційної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
Василь Гриняк, аспірант кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
Тарас Чубінський, аспірант кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

РОЗВИТОК СУБ'ЄКТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ВЗАЄМОДІЇ СІМ'Ї ТА ШКОЛИ

У статті обґрунтовується проблема суб'єктності особистості у взаємодії виховних інституцій: школи та сім'ї. Її сутність знайшла відображення передовсім у гуманістичних психології та педагогії. У цих концепціях людина розглядається як цілісність; автономний суб'єкт; внутрішньо керована, незалежна, активна і творча одиниця, яка здатна усвідомлювати і розуміти свої потреби, приймати рішення щодо свого життя, реалізувати програму індивідуального розвитку, нести відповідальність за власні дії та вчинки, усвідомлювати сутність і межі свободи у взаємодії з іншими людьми, керувати власним життям, продуктивно і різномірно взаємодіяти з соціумом.

Ключові слова: суб'єктність; особистість; заклад освіти; школа; сім'я; взаємодія.

Лім. 15.

Tetiana Pantiuk, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor of the
General Pedagogy and Preschool Education Department,
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
Oleh Kekosh, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the
Social Pedagogy and Correctional Education Department,
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
Vasyl Hrynyak, Postgraduate Student of the
General Pedagogy and Preschool Education Department,
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
Taras Chubinskiy, Postgraduate Student of the
General Pedagogy and Preschool Education Department,
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

DEVELOPMENT OF THE SUBJECT OF PERSONALITY IN THE CONDITIONS OF FAMILY AND SCHOOL INTERACTION

The article substantiates the problem of individual subjectivity in the interaction of educational institutions: school and family. Its essence was reflected primarily in humanistic psychology and pedagogy. In these concepts, the person is seen as a whole; autonomous entity; an internally controlled, independent, active and creative unit that is able to realize and understand its needs, make decisions about its life, implement a program of individual constructive development, bear responsibility for its own actions and deeds, realize the essence and limits of freedom in interaction with other people, manage one's own life, to productively and versatily interact with society for mutual benefit, etc.

The realities of the development of society prove that in the civilized world a holistic, personalistic approach to man is necessary as a free and responsible individual, capable of self-realization, capable of realizing interaction with the environment, the subjectivity of which is expressed in the desire for activity, the development of a creative personality, self-determination, self-realization, communication, creativity, self-creation.

We assert that the following are important for the successful formation of a child's subjectivity in the interaction between the family and the team: the way children and adults interact on a partnership basis; the dominance of a positive psychological climate in the family and educational institution; the ability of adults to take into account the abilities and wishes of each participant in the educational process; creating an atmosphere of freedom and dignity; targeting of the educational and educational process on the comprehensive development of personality, creativity and individuality; awareness by all participants of the pedagogical interaction of the uniqueness of each personality; the unity of the pedagogical cooperation of the educational personality, the institution and the family in creating optimal, comfortable, child-centered conditions for the formation of personality.

Keywords: subjectivity; personality; educational establishment; school; family; interaction.

Актуальність дослідження. Криза сучасного світу, складні реалії розвитку глобалізованого, технологізованого, милітаризованого та інформатизованого суспільства, трансформаційні процеси особистісної сфери людини актуалізують низку питань, пов'язаних із становленням особистості у широкому сенсі цього слова. Сьогодні вкрай важливим є усвідомлення вагомості кожної людини, її моральної сфери, етики, комунікації, взаємодії – усього, що пов'язане із духовним світом.

Виклики і ризики часу посилюють увагу до проблеми суб'єктності особистості як у контексті її інституційної приналежності на рівні закладів освіти, так і в умовах широкої комунікації і взаємодії сім'ї та освітніх закладів, адже батьки, сім'я, загалом освітнє середовище є тими чинниками, які сприяють становленню дитини, визначають її світоглядну парадигму, посилюють духовно-моральні характеристики загалом, сприяють усвідомленню власної цінності у світі тощо.

Ціннісним для кожної людини є здатність само-реалізуватися, визначити і реалізувати особистісний вектор розвитку, стати конкурентоспроможною в умовах трансформаційних процесів у глобальному світі. Саме тому для кожної людини з раннього віку набуває значущості наповнення життя особистісно важливим змістом; розуміння й осмислення перспектив життєвого, особистісного і професійного самовизначення. З огляду на це в умовах сьогодення спостерігається стійкий інтерес до педагогічних проблем становлення особистості людини в умовах її взаємодії з іншими людьми та виховними інституціями. Априорі суб'єктна позиція людини практично завжди визначалася важливою і необхідною, але фактично залишалася не реалізованою на практиці. Саме тому її актуальність не знижується в освітньому дискурсі сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз науково-історіографічного доробку даної проблеми дає підставу стверджувати, що проблеми реалізації суб'єктності особистості у контексті взаємодії сім'ї та освітніх закладів були і залишаються в полі дослідницької уваги широкого кола науковців-педагогів. Становленню суб'єктності проблематики у вітчизняному педагогічному дискурсі присвячені роботи І. Беха [1; 2], О. Вишневецького [3; 4], О. Галля [5; 6], С. Гончаренка [7], М. Євтуха [8], Г. Костюка [9], В. Кременя [10], М. Пантюка [11], Т. Пантюк [12; 13], В. Сухомлинського [15], О. Сухомлинської [14] та інших.

Ці та інші праці вчених відображають положення про важливість і необхідність гуманізації; сутність суб'єкт-суб'єктного підходу до педагогічної спільдії; зміст та завдання особистісно-зорієнтованої освіти; особистісно-розвивальний потенціал взаємодії школи та сім'ї; визначають перспективи й шляхи роз-

витку освіти як необхідної складової суспільного та особистісного розвитку людини.

Метою нашої статті є обґрунтування змісту, особливостей та інструментальної складової розвитку суб'єктності особистості в умовах різнобічної взаємодії сім'ї та освітніх закладів.

Виклад основного матеріалу. Ідея суб'єктності обґрунтовується передовсім гуманістичними психологією та педагогікою. У гуманістичних концепціях людина розглядається як цілісність; автономний суб'єкт; внутрішньо керована, незалежна, активна і творча одиниця, яка здатна:

- усвідомлювати і розуміти свої потреби;
- приймати рішення щодо свого життя;
- реалізувати програму індивідуального конструктивного розвитку;
- нести відповідальність за власні дії та вчинки;
- усвідомлювати сутність і межі свободи у взаємодії з іншими людьми,
- керувати власним життям;
- продуктивно і різнобічно взаємодіяти з соціумом задля взаємної користі тощо.

Учені-гуманісти вважають, що у цивілізованому світі необхідний цілісний, персоналістичний підхід до людини як особистості вільної та відповідальної, здатної до самореалізації і реалізації взаємодії з навколишнім середовищем, суб'єктивність якої виражається в прагненні до:

- діяльності;
- розвитку творчої особистості;
- самовизначення;
- самореалізації;
- комунікації;
- креативності;
- самотворення.

Вважаємо і цілісно підходять українські педагоги до трактування сутності феномену “суб'єктність”, визначаючи його так: “Загалом *суб'єктність* розуміємо як *здатність оптимально актуалізувати зовнішні* (соціальні, просторово-часові, фізичні тощо) *та внутрішні* (психічні, особистісні, духовні) *можливості, адекватно інтегрувати актуальну ситуацію з перспективною ефективного (продуктивного) життєвого самовтілення особистості.* Педагогічний феномен суб'єктності особистості полягає у визнанні та реалізації школярем себе як життєвої (цивілізаційної) цінності (виховний ідеал уже в мені), автора своєї особистості та свого життя (самонавчання, самовиховання і саморозвиток), агента творчого впливу на середовище (я створюю життєвий світ замість адаптаційної самодеформації)” [5; 48–49].

Особистісно-зорієнтована парадигма освіти має на меті сприяти та створити відповідні умови, які дозволять людині:

- реалізувати повноцінний індивідуальний розвиток;

– задовольнити різноманітні індивідуальні потреби;

– створити підґрунтя для всебічної суб'єктної активності в мисленні та діяльності;

– самореалізуватися через самотворення власної особистості та актуалізацію своїх здібностей у діяльності;

– реалізувати адекватне прийняття інших, самоприйняття і самопізнання;

– створити умови для постійного вдосконалення, творчого пошуку;

– сформувати вміння щодо використання власних задатків у реалізації свого професійного сценарію;

– розвинути компетентність цивілізованого формування міжособистісних стосунків;

– створити підґрунтя для адаптації до ризиків та викликів навколишнього середовища.

Вищезазначені постулати вчених-гуманістів за відсутності теоретичного підґрунтя, що підтверджує їхню достовірність, є лише шляхетними ідеями та філософськими думками. Проте якщо теоретичні позиції з приводу суб'єкт-суб'єктної парадигми окреслені в освітніх стратегіях достатньо чітко, то практика їх реалізації потребує значного удосконалення та широкоаспектної системної апробації в умовах сьогодення.

Почуття суб'єктності у щоденному житті особистості супроводжується відчуттям свободи та гідності. При цьому у взаємодії людини та освітньої інституції важливим, передовсім, є:

– *Захист власної свободи* – це прагнення, що впливає з толерантності людини, коли вона позбавлена стимулів і не може реагувати в межах своєї толерантності – вона відчуває це як порушення власної свободи.

– *Захист власної гідності* виникає зі сприйнятливості, коли людині нав'язують подразники і реакції в межах її сприйнятливості. Людина відчуває це як порушення власної гідності.

Людина, що володіє почуттям власної свободи, намагається за будь-яку ціну не бути обмеженою в діяльності, яка відповідає цінностям її постійних індивідуальних рис особистості. Захищаючи власну гідність, вона намагається запобігти примушенню до діяльності, яка не відповідає цінностям цих характеристик.

Виходячи із сутності цих позицій, відзначимо, що у процесі суб'єкт-суб'єктної взаємодії дитини, освітнього закладу та сім'ї необхідно передовсім зважати на кілька значимих життєвих диспозицій, які є підґрунтям суб'єктності особистості. Мова йде про:

– свободу;

– гідність;

– можливість вільної, пізнавальної діяльності;

– врахування інтересів і бажань дитини;

– рівність у правах дітей та дорослих;

– усвідомлення педагогами і батьками міжпоколінних зв'язків і водночас значимих світоглядних суперечностей;

– сприяння пізнавальній активності;

– створення умов для творчості у найширшому розумінні цього феномену.

Якщо людина у процесі взаємодії освітнього закладу та сім'ї отримує стимул, що корелюється із її цінностями та індивідуальними особливостями, то вона відчуває підсилення почуття суб'єктності.

Педагоги і батьки повинні розуміти, що світ, у якому ми живемо, постійно змінюється. Глобальність цих змін та їх динаміка унікальні в історії світу. Це вже не просто зміни, що постійно відбуваються, їхній спектр і ступінь впливу на чинні соціальні практики та поведінку цілком відрізняється від моделі кількарічної давності. Ці зміни виходять за межі будь-яких людських очікувань і можливостей отримати контроль над своїм життям.

Людина в сучасному світі постійно стикається з новими викликами, вона повинна використати різноманітні можливості, аналізувати їх та шукати конструктивні рішення. Мінливість і динаміка сучасності ставить перед людиною нові виклики, які треба розглядати з точки зору як загрози, так і нових можливостей. Суб'єктність має стати детермінантою виходу із кризи і шляхом досягнення життєвої мети.

Отже вважаємо, що з цими викликами може впоратися лише автономна, рефлексивна, суб'єктивна особистість, яка розуміє напрям змін, відповідальна за себе та свої дії у світі, творча.

Українські вчені-педагоги та вчителі-практики активно включилися у розробку нових педагогічних ідей педагогіки співробітництва, обстоюючи:

– демократизацію та гуманізацію навчально-виховного процесу;

– визнаючи пріоритет неповторності та унікальності особистості дитини;

– обґрунтовуючи суб'єкт-суб'єктні стосунки як важливий елемент нових педагогічних ідей;

– визначаючи шляхи взаємодії дитини, освітнього закладу та сім'ї.

У процесі становлення суб'єктності людини з раннього віку шляхи і способи взаємодії з освітнім закладом та сім'єю мають особливе значення. Важливим для успішного становлення суб'єктності дитини у взаємодії сім'ї та колективу є:

– спосіб взаємодії дітей та дорослих на партнерських засадах;

– панування позитивного психологічного клімату в родині та закладі освіти;

– вміння дорослих враховувати здібності і бажання кожного учасника освітнього процесу;

– створення атмосфери свободи та гідності;

– націленість освітнього та виховного процесу на всебічний розвиток особистості, творчість та індивідуальність;

– усвідомлення усіма учасниками педагогічної взаємодії неповторності кожної особистості;

– єдність педагогічної співдії освітнього особистості, закладу та сім'ї у створенні оптимальних, комфортних, дитиноцентричних умов для становлення особистості.

Скоординовані і орієнтовані на особистісний інтерес суб'єктів дії виховних інституцій покликані сприяти розвитку суб'єктності дитини, якщо освітньо-виховний процес відбувається в умовах свободи, діяльності, активності, творчості, відповідальності усіх учасників освітнього процесу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, педагогіка співробітництва, яка ґрунтується на засадах суб'єкт-суб'єктної взаємодії, була і залишається популярною і у сучасному вітчизняному й європейському освітньому полі, яке найважливішою метою вважає надання школяреві життєвої мотивації, формування у нього системи цінностей і світогляду, розвитку творчих здібностей і можливостей для їх реалізації, сприяння становленню вільної, відповідальної, активної особистості, здатної до позитивних змін власного й суспільного життя.

Обґрунтоване і доцільне використання основних ідей педагогіки співробітництва у тісній взаємодії кожної людини, освітнього закладу та сім'ї з урахуванням специфіки розвитку сучасного інформатизованого, урбанізованого, технізованого суспільного простору сприятиме формуванню вільної, активної, моральної, духовно багатой, комунікабельної, відповідальної особистості громадянина, суб'єкта суспільної життєдіяльності.

Важливою є віра педагога-вихователя, батьків у можливості дитини, підтримування у неї прагнення самостверджуватися і розвиватися. Ці позиції суб'єкт-суб'єктної взаємодії суголосні з усіма педагогічними технологіями, що були побудовані на ґрунті гуманістично-демократичної парадигми. Вони не втрачають актуальності в умовах сьогодення, бо від збалансованості, гармонійності, поміркованості та демократичності педагогічних впливів залежить формування власної стратегії поведінки учня як у рамках школи, так і поза нею.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І.Д. Колізії суб'єкт-суб'єктної взаємодії. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2014. № 1 (18). С. 6–14.
2. Бех І.Д. Наукові засади створення особистісно орієнтованих виховних технологій. *Початкова школа*. 1997. № 9. С. 4–8.
3. Вишневський О.І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки : навч. посіб. Київ : Знання, 2008. 566 с.
4. Вишневський О.І. Українська педагогіка на шляху до свободи. *Освіта*. 2014. № 33 (5624). Спецвипуск. 8 с.
5. Галян О.І. Особистість школяра у вимірах суб'єктності : історико-педагогічний дискурс : монографія. Дрогобич, 2017. 360 с.

6. Галян О.І. Перспективність розробки ідеї суб'єктності школяра в умовах гуманітарної педагогічної парадигми. *ScienceRise: Pegagogical Education* : науковий журнал. 2017. № 12 (20). С. 27–31.

7. Гончаренко С.У. Зміст загальної освіти і її гуманітаризація. *Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи* / за ред. І.А. Зязюна. Київ : ВППОЛ, 2000. С. 81–107.

8. Євтух М.Б., Черкашина Т.В. Дослідження стану культурного фону суб'єктів педагогічної діяльності в умовах сучасного освітнього середовища. Черкаси, 2015. 124 с.

9. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психологічний розвиток особистості / У книзі Історія української школи і педагогіки : хрестоматія. Київ : Знання, 2005. 767 с.

10. Кремень В. Підняти освіту не можна, не піднявши авторитет учителя. *Освіта України*. 1998. № 26 (24 червня). С. 5.

11. Пантюк М.П. Підготовка майбутнього вчителя до виховної роботи: історико-педагогічний аспект : монографія. Дрогобич, 2010. 398 с.

12. Пантюк Т., Семко О. Підготовка вихователів до реалізації суб'єкт-суб'єктної взаємодії у закладі дошкільної освіти. *Пріоритетні напрями модернізації освіти: досвід, реалії, перспективи* : збірник наукових праць Всеукраїнської науково-практичної конференції (Дрогобич, 7–8 квітня 2022 року). Дрогобич, 2022. 186 с.

13. Пантюк Т., Бодак В., Пантюк М., Гамерська І. Глобалізація та інтеграція освіти України як індикатори її оптимізації та розвитку. *Молодь і ринок*. 2021. № 11–12 (197–198). С. 6–12.

14. Сухомлинськ О.В. Розвиток особистості і освіта: історичний вимір. *Педагогіка і психологія*. 2008. № 2. С. 15–26.

15. Сухомлинський В.О. Вибрані твори : у 5-ти т. Київ, 1976. Т. 2. 658 с.

REFERENCES

1. Bekh, I.D. (2014). Kolizii subiekt-subiektnoi vzaiemodii [Collisions of subject-subject interaction]. *Theoretical and methodological problems of raising children and school youth*. No. 1 (18). pp. 6–14. [in Ukrainian].
2. Bekh, I.D. (1997). Naukovi zasady stvorennia osobystisno oriientovanykh vykhovnykh tekhnolohii [Scientific principles of creating personally oriented educational technologies]. *Elementary School*. No. 9. pp. 4–8. [in Ukrainian].
3. Vyshnevskiy, O.I. (2008). Teoretychni osnovy suchasnoi ukrainskoi pedahohiky: navch. posib. [Theoretical foundations of modern Ukrainian pedagogy: teaching. manual]. Kyiv, 566 p. [in Ukrainian].
4. Vyshnevskiy, O.I. (2014). Ukrainska pedahohika na shliakhu do svobody [Ukrainian pedagogy on the way to freedom]. *Education*. No. 33 (5624). Special issue. 8 p. [in Ukrainian].
5. Halian, O.I. (2017). Osobystist shkoliara u vymirakh subiektnosti: istoryko-pedahohichniy dyskurs : monohrafiya [The personality of a schoolchild in dimensions of subjectivity: historical and pedagogical discourse: monograph]. Drohobych, 360 p. [in Ukrainian].
6. Halian, O.I. (2017). Perspektyvnist rozrobky idei subiektnosti shkoliara v umovakh humanitarnoi pedahohichnoi paradyhmy [Prospects of developing the idea of schoolboy subjectivity in the conditions of the humanitarian pedagogical

paradigm]. *ScienceRise: Pegagogical Education: scientific journal*. No. 12 (20). pp. 27–31. [in Ukrainian].

7. Honcharenko, S.U. (2000). Zmist zahalnoi osvity i yii humanitaryzatsiia [The content of general education and its humanitarianization]. *Continuous professional education: problems, searches, prospects*. (Ed.). I.A. Ziaziun. Kyiv, pp. 81–107. [in Ukrainian].

8. Ievtukh, M.B. & Cherkashyna, T.V. (2015). Doslidzhennia stanu kulturnoho fonu subiektiv pedahohichnoi diialnosti v umovakh suchasnoho osvitnoho seredovyscha [Study of the state of the cultural background of the subjects of pedagogical activity in the conditions of the modern educational environment]. Cherkasy, 124 p. [in Ukrainian].

9. Kostyuk, H.S. (2005). Navchalno-vykhovnyi protses i psykholohichni rozvytok osobystosti [Educational process and psychological development of personality]. *In the book History of Ukrainian school and pedagogy: Textbook*. Kyiv, 767 p. [in Ukrainian].

10. Kremen, V. (1998). Pidniaty osvitu ne mozna, ne pidniavshy avtorytet uchytelia [You cannot raise education without raising the authority of the teacher]. *Education of Ukraine*. No. 26 (24 June). p. 5. [in Ukrainian].

11. Pantiuk, M.P. (2010). Pidhotovka maibutnoho vchytelia do vykhovnoi roboty: istoryko-pedahohichni aspekt: monohrafiia [Preparation of the future teacher for educational work: historical and pedagogical aspect: monograph]. Drohobych, 398 p. [in Ukrainian].

12. Pantiuk, T. & Semko, O. (2022). Pidhotovka vykhovateliv do realizatsii subiekt-subiektnoi vzaiemodii u zakladi doskilnoi osvity [Preparation of educators for the implementation of subject-subject interaction in a preschool education institution]. *Priorytetni napriamy modernizatsii osvity: dosvid, realii, perspektyvy: zbirnyk naukovykh prats Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii (Drohobych, 7–8 kvitnia 2022 roku)*. – *Priority areas of modernization of education: experience, realities, prospects: collection of scientific works of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference (Drohobych, April 7–8, 2022)*. Drohobych, 186 p. [in Ukrainian].

13. Pantiuk, T., Bodak, V., Pantiuk, M. & Hamerska, I. (2021). Hlobalizatsiia ta intehratsiia osvity Ukrainy yak indykatory yii optymizatsii ta rozvytku [Globalization and integration of Ukrainian education as indicators of its optimization and development]. *Youth & market*. No. 11–12 (197–198). pp. 6–12. [in Ukrainian].

14. Sukhomlynska, O.V. (2008). Rozvytok osobystosti i osvita: istorychnyi vymir [Personality development and education: historical dimension]. *Pedagogy and psychology*. No. 2. pp. 15–26. [in Ukrainian].

15. Sukhomlynskyi, V.O. (1976). Vybrani tvory: u 5-ty t. [Selected works: in 5 volumes]. Kyiv, Vol. 2. 658 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 17.01.2024

УДК 001.9-022.257:37.02

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.298095>

Віктор Мозговий, доктор педагогічних наук, професор,
директор Відокремленого підрозділу “Миколаївська філія
Київського національного університету культури і мистецтв”

ТЕОРІЯ НАДЛИШКОВИХ ЗНАНЬ У КОНТЕКСТІ ПЕДАГОГІЧНОГО НАВІЮВАННЯ

У статті запропоновано наукове осмислення та перспективи практичної значущості теорії надлишкових знань у контексті педагогічного навіювання. На основі аспектного прогнозу проведено аналіз функціональності теорії надлишкових знань у процесі реалізації педагогічного навіювання. Сконцентровано увагу на семантичному значенні поняття “педагогічне навіювання”, яке позиціонує означений процес не як “вплив”, а як “підказка”. Встановлено, що надлишкові знання особистості є дієвим базисом емоційно-вольового піднесення та інтелектуального зростання суб’єктів педагогічної взаємодії. Акцентовано увагу на важливості педагогічного авторства у вибудові (режисурі) педагогічної та предметної дії. Доведено взаємодоповнювальний зв’язок теорії надлишкових знань і педагогічного навіювання у форматі розвитку педагогічної майстерності сучасного учителя, викладача.

Ключові слова: теорія надлишкових знань; педагогічне навіювання; аспектний прогноз; педагогічна взаємодія.

Літ. 9.

Viktor Mozhovi, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor,
Separated Subdivision of Mykolaiv Branch of
Kyiv National University of Culture and Arts

THEORY OF EXCESS KNOWLEDGE IN THE CONTEXT OF PEDAGOGICAL SUGGESTION

The article offers a scientific understanding and perspectives of the practical significance of the theory of excess knowledge in the context of pedagogical suggestion. Based on the aspect forecast, an analysis of the functionality of the theory of excess knowledge in the process of implementing pedagogical suggestion was carried out. Attention is focused on the semantic meaning of the concept of “pedagogical suggestion”, which positions the defined process not as “an influence”, but as “a hint”. It has been proven that the “hint” position in its essence, and subsequently in its functionality, is a more democratic method not only of suggestion, but also of teaching in general. The detailing of the facts gives reason to assert that if the direction of the pedagogical action substantiates the methods, forms, means, methods of establishing effective pedagogical interaction, then the excess knowledge is